

Prof. PhDr. Alexander Ruttkay, DrSc.

Oponentský posudok na habilitačnú prácu PhDr. Tomáša Tandlicha, PhD.

„Hospodárske výsledky niektorých miest a mestečiek v 16. a 17. storočí“

Práca je predložená ako PC rukopis o rozsahu 114 str. Jej súčasťou je anglický abstrakt a resumé, resp. zoznam použitej literatúry. K jednotlivým kapitolám sú vložené autentické latinské archívne pramene zo slovenských a v elektronickej forme tiež z maďarských archívov.

Vo vstupnej časti práce je Predhovor i Úvod, v oboch textoch autor duplicitne uvádza ciele práce a zdôvodňuje svoj postup. Cieľom práce je teda podľa formulácií autora „priblížiť“ vybrané mestečká a mestá na území dnešného Slovenska v období od 16. do 17. storočia, kedy tieto sídla získavali potvrdzovanie a rozširovania svojich hospodárskych výsad z obdobia 14. a 15. storočia. Výber miest a mestečiek... je zameraný na predstavenie reprezentatívnej vzorky sídiel na území západného a stredného Slovenska.“

T. Tandlich menuje v tomto výbere šesťnásť lokalít a to jedno slobodné kráľovské mesto, jedno banské mesto a štrnásť zemepanských mestečiek. Vo výbere zrejme zohralo významnú úlohu i to, že o všetkých týchto mestách vznikli už odborné publikácie, ktoré autor síce charakterizuje a podrobne ich cituje, ale pridáva k nim len pomerne málo vlastných postrehov a poznatkov. Téma je pre autora príliš široká, snaží sa obsiahnuť problematiku všetkých troch typov sídiel mestského typu. Očakával by som, že sa viac a v koncentrovanej forme sústreďí predovšetkým na problematiku veľkého počtu zemepanských mestečiek a ich hospodárske funkcie, z ktorých napr. trh a remeslá sa takto prezentujú len vo veľmi rozptýlenej podobe.

V ďalšej časti práce je z hľadiska autorského zámeru dôležitá kapitola „Podmienky pre vznik a rozvoj privilegovaných sídiel mestského typu v 16. a 17. storočí“ (s. 11-30). T. Tandlich sa pokúsil o náčrt mestotvorného

procesu a jeho špecifik na území Slovenska najmä v 16. a 17. stor., keď osmanská expanzia viedla k značným presunom obyvateľstva na územia mimo tureckej mocenskej sféry, teda aj do niektorých častí Slovenska. Uvádza aj niektoré dôvody pre výber a zmeny dní trhov a jarmokov, v práci sa naznačujú aj vzťahy medzi rozvojom špecializovaných remesiel a trhom, zmeny vo význame a frekvencii cestných spojení a formy podnikania feudálov a mešťanov na základe sociálnej štruktúry obyvateľov miest. Charakterizuje remeslá na základe ich rozvoja v uvedených mestách a mestečkách. V pasážach o obchodných artikloch sa zaoberá najmä vývozom dobytku, obilia a kovov. Sociálnej problematiky sa dotýka nielen v súvisi s už spomenutou majetkovou štruktúrou obyvateľov miest, ale napr. pri skladbe stravy aj s výnimkami pre spotrebu mäsa v baníckom prostredí.

Hoci autor do kontextov práce zaradil právne základy pre fungovanie trhu v Uhorsku (trhové právo, tridsiatky, právo skladu a pod.), tieto údaje nie sú štrukturované vo významovej hierarchii a zaslúžili by si aj v tejto práci obsahový výklad. Vo výbave práce chýbajú mapové prílohy.

Nasledujúcu časť habilitácie predstavuje náčrt vývoja a právneho postavenia vybraných miest a mestečiek. Autor využil publikácie k jednotlivým mestám, údaje dôkladne cituje, jeho vlastný bádateľský prínos tu však nemôže byť veľký. Porovnaním situácie v chronologickom slede a geografických špecifikách mohol dosiahnuť na základe istého zovšeobecnenia azda aj synergický efekt. Túto možnosť naznačujú aj prepisy latinských listí o privilégiách jednotlivých lokalít, ktoré autor priložil k pasážam textu o jednotlivých mestách a doplnil tak pramennú bázu práce.

Stručný záver práce na s. 102-105 predstavuje azda ucelenejšiu podobu v prepojení so spomenutým textom na s. 111-130.

Po anglickom resumé nasleduje súpis použitých archívnych prameňov (prípade prameňov z maďarských archívov ide o internetové záznamy).

V zozname literatúry sú všetky práce citované v texte habilitácie, bibliografický záznam nie je vždy jednotný.

Habilitačná práca PhDr. Tomáša Tandlicha sa venuje dôležitej téme v dejinách Uhorska v období tureckého záboru. Význam územia Slovenska a osobitne v tomto období rástol aj z hľadiska ťažby nerastov, remeselnej výroby a obchodu. Habilitácia zachytáva len niektoré vývojové prvky v tomto veľmi zložitom procese. Poukázal som na niektoré obsahové a formálne nedôslednosti v práci, ktoré T. Tandlich – v prípade, žeby sa text upravil ako pedagogická príručka – mal upraviť a doplniť.

Na základe predloženej práce a odborných predpokladov PhDr. Tomáša Tandlicha PhD. pre jeho ďalšiu vedeckopedagogickú činnosť odporúčam, aby v prípade úspešnej prezentácie a obhajoby habilitačnej práce pred komisiou odborníkov mu bol udelený vedeckopedagogický titul „docent.“

Nitra 29. 5. 2015

Prof. PhDr. Alexander Ruttkay, DrSc.